ISSN 1306-5432 • YIL: 8 • SAYI:28 • EKİM 2010

YENİDEN İMECE

Üç Aylık Eğitim Bilim Sanat Kültür Dergisi

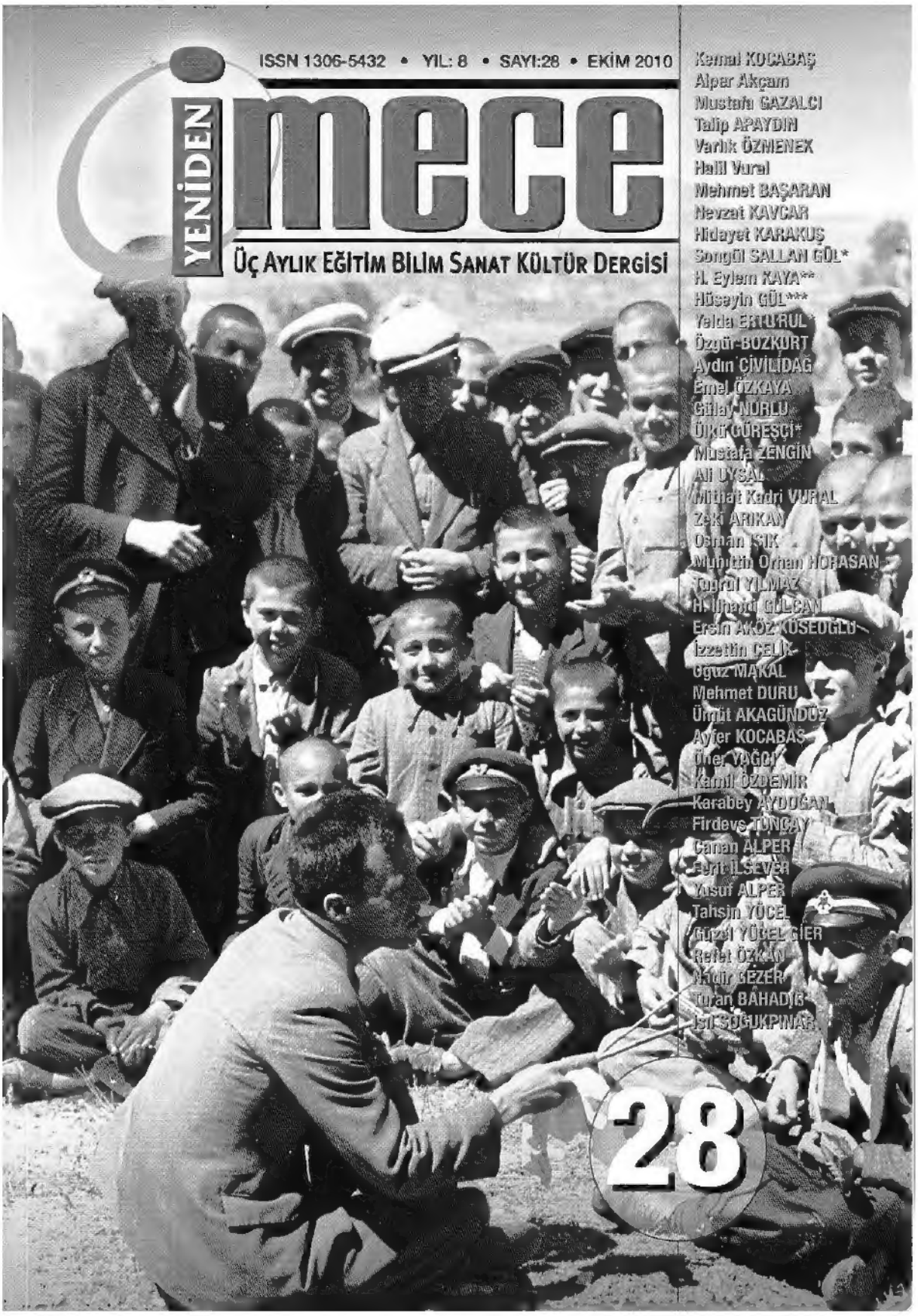

Kemal KOCABAŞ
Alper Akçam
Mustafa GAZALCI
Talip APAYDIN
Varlık ÖZMENEK
Halil Vural
Mehmet BAŞARAN
Nevzat KAVCAR
Hidayet KARAKUŞ
Songül SALLAN GÜL*
H. Eylem KAYA**
Hüseyin GÜL***
Yelda ERTUĞRUL
Özgür BOZKURT
Aydın CİVİLİDAĞ
Emel ÖZKAYA
Gülay NURLU
Ülkü GÜREŞÇİ*
Mustafa ZENGİN
Ali UYSAL
Mithat Kadri VURAL
Zeki ARIKAN
Osman IŞIK
Muhittin Orhan HORASAN
Toğrul YILMAZ
H. Ilhami GÜLCAN
Ersin AKÖZ KÖSEOĞLU
İzzettin ÇELİK
Oğuz MAKAL
Mehmet DURU
Ümit AKAGÜNDÜZ
Ayfer KOCABAŞ
Üner YAĞCI
Kamil ÖZDEMİR
Karabey AYDOĞAN
Firdevs TUNÇAY
Canan ALPER
Ferit İLSEVER
Yusuf ALPER
Tahsin YÜCEL
Güzin YÜCEL GİER
Refet ÖZKAN
Nadir GEZER
Turan BAHADIR
Işık SUĞUKPINAR

28

YENİDEN mece
Üç Aylık Eğitim Bilim Sanat Kültür Dergisi

YIL: 8 ▸ ▸ EKİM 2010 ▸ ISSN 1306-5432

Yeni Kuşak Köy Enstitülüler Derneği Adına Sahibi:
Prof. Dr. Kemal KOCABAŞ

Yazı İşleri Müdürü:
Yard.Doç.Dr. Nilsen GÖKÇEN

Yazı Kurulu:
Prof. Dr. Kemal KOCABAŞ
Prof. Dr. Oğuz MAKAL
Prof. Dr. Ayfer KOCABAŞ
Dr. Güzel YÜCEL GİER
Yard. Doç. Dr. Nilsen GÖKÇEN
Dr. Engin TONGUÇ
Rifat GÜLER
Yard. Doç. Dr. Ethem DUYGULU
Prof. Dr. Nevzat KAVCAR

Yayın Danışma Kurulu:
Alper AKÇAM
Dr. Niyazi ALTUNYA
Talip APAYDIN
Mehmet BAŞARAN
Füsun ÇETİNER
Doç. Dr. Haluk ERDEM
İsmail ERTEN
Feyzullah ERTUĞRUL
Prof. Dr. İsa EŞME
Bahattin FIRTINA
Mustafa GAZALCI
Yard. Doç. Dr. Oktay GÖKDEMİR
Doç. Dr. Firdevs GÜMÜŞOĞLU
Prof. Dr. Songül Sallan GÜL
Halil GÜNGÖR
Hidayet KARAKUŞ
Yıldız KESKİN
Yard. Doç. Dr. Yıldız KURTULUŞ
Dursun KUT
Mahmut MAKAL
Prof. Dr. Rıfat OKÇABOL
Varlık ÖZMENEK
Prof. Dr. Cem TERZİ
Pakize TÜRKOĞLU
Prof. Dr. Meral UYSAL
Halil VURAL
Kemal YALÇIN
Doç. Dr. Özlem YILMAZ
Mevlüt KAPLAN

Eşgüdüm Birimi:
Canan ALPER
Öznur KARA
İbrahim İNCESU
Sami KORKMAZ
Mustafa ÖZDEMİR
İzzet TUNCER
Mesut GÜNGÖR
Gökhan BAL
Sevinç EKİZ
Nedret CAN
Türkan ÇAKMAK
Yavuz ANAÇ

Düzelti:
Özlem BİLGİLİ
Ali ÖKTEM
Yelda KADIOĞLU
Hasan DURMUŞ
Hüseyin BOZDAĞ
Emel ÖZKAYA
Gönül ÖZTÜRK

UNUTMAYACAĞIZ:
Haşim KANAR
Yusuf Ziya ÖZDEMİR
Osman Nuri ALPER

YÖNETİM YERİ VE İLETİŞİM:
İnönü Cad. No:58/17 Birlik Apt. Hatay/İZMİR
Tel. ve Faks: 0232 256 5262
www.ykked.org.tr
ykkedernegi@yahoo.com.tr
yenidenimece@mynet.com
e-posta grubu: **yenikusakizmir@yahoogroups.com**
Yazışma:
PK 2, 35361 Hatay / İzmir

Yıllık Abone:
Yurtiçi: 40.- TL
Yurtdışı: 25.- Euro
Banka Hesap No:
İş Bankası Üçyol Şubesi: 3426 598401
Postaçeki: 1066199

TEMSİLCİLİKLERİMİZ:

ADANA:
Mustafa ONAR - 0322 235 91 55
Cengiz KARADAĞ - 0532 261 98 22
Mesut ABDÜLAZİZOĞLU 0532 747 50 27

ANKARA:
YKKED Ankara Şube Dr. Alper Akçam
0532 765 07 23

ANTALYA:
Mustafa SANLI - 0242 2413128

AYDIN:
Nihat ÖZTÜRK - 0256 214 41 94
Söke:
Hüseyin GÜNDÜZ 0536 847 66 25
Kuşadası:
Akan EVREN - 0544 847 47 29
Esen ÖZÖVER - 0532 264 27 91
Çine:
Sami YILMAZ - 0256 711 93 94

BARTIN:
Ayşe Sevtap UZUN - 0538 227 09 17

BALIKESİR:
YKKED Balıkesir Şb.- 0266 243 00 88
Ayvalık:
Mehmet AKIN-0266 312 1745
Burhaniye:
Sevil-Murat NARİN - 0555 531 18 55

BURDUR:
Hüseyin AKBAŞ-0248 233 17 12
Öğr. Gör. K.Samira EREN-0538 568 01 46

BURSA:
Nadir GEZER-0224 366 89 26
Zeki BAŞTÜRK-0532 682 81 73

ÇANAKKALE:
Yüksel ÖZDEMİR-0505 455 56 91
Nevzat BAŞARAN-0286 213 42 43

ÇORUM:
Prof. Dr. Ahmet AKBAŞ-0532 557 86 90

DENİZLİ:
Ayşegül ODABAŞIOĞLU-0532 280 31 28

DÜZCE:
Musa YILMAZ-0380 411 25 52

EDİRNE:
Nedim MENEKŞE-0288 417 77 69
Keşan: Feyzullah AKTAN-0284 714 11 45

ESKİŞEHİR:
Neşet TINAZTEPE-0222 231 61 90
Doç. Dr. Nedime KÖŞKEROĞLU
0532 484 83 72

GAZİANTEP:
Ali Vefa YURDAL-0555 219 33 06

ANTAKYA:
Figen KESKİN-0533 392 28 74
İskenderun:
Haydar DEMİRTAŞ - 0326 645 31 87

ISPARTA
YKKED Isparta Şube - 0246 218 88 61

İSTANBUL
YKKED İstanbul Şube
Karabey AYDOĞAN-0532 321 43 96
Bahattin FIRTINA-0216 361 63 39

Kartal:
YKKED Kartal Şube
Zübeyit Çelik - 0532 272 99 74

Silivri:
Sibel Kocaman - 0505 268 23 89

Tuzla:
Murat ÇELİK-0533 477 12 14
Erol ÇAKIR-0542 256 09 34

İZMİR
Buca:
Çetin GEZER - 0505 475 66 06

Dikili:
Bilal DURMUŞ - 0535 528 23 16

Karaburun:
Recep ÜSTEL (Gazete Bayii)
0541 397 34 85

Ödemiş:
Turgay ADAKÇI - 0543 260 10 17
Mehmet KEREM - 0505 672 89 37
Erdal ÜNAL - 0505 349 52 96
Dr. Arzu ÖNDER - 0505 268 00 67

Özdere:
Muhittin Orhan HORASAN
0535 472 61 72

Urla:
Zeynep ERÖZKAN - 0541 397 34 85
Gülseren ALÇI - 0533 302 38 85
0532 252 47 89

İZMİT:
Muharrem AÇIL - 0535 238 47 33

KARS:
Bekir ZARİÇ-0506 337 86 99

Ardahan:
Metin ONAY-0535 235 90 22

KASTAMONU:
Emin ARIK-0506 248 07 29

KAYSERİ:
Ali SALMAN-0352 222 9225

KIRIKKALE:
Yaşar SARAY-0505 626 89 43

KIRKLARELİ
Lüleburgaz:
Günsel SOLAK-0288 417 86 44

MANİSA:
Mehmet HEKİM-0505 580 82 99
İsmail ÖNEL-0505 75 75 607

Akhisar:
Mehmet KAPAKLI - 0505 678 96 40

Salihli:
İlyas KALAY-0533 623 60 90
Bülent ÖRS - 0532 424 58 28
Alper ERDOĞMUŞ - 0532 686 90 02

MERSİN:
Serdar ERKAN - 0532 246 64 18

MUĞLA:
Abdulkadir BOZACI - 0532 374 5348
Şadi ARSLAN - 0532 525 98 01

Bodrum:
Hatice Yücel - 0252 316 11 91

Dalaça:
Müzeyyen ŞUSAR - 0505 789 9316

Fethiye:
YKKED Fethiye Şb. - 0252 6147237

Marmaris:
Zülal Yıldırım - 0532 342 47 60

Milas:
Mehmet SARI - 0252 512 2173

Ortaca:
Asım GÜNEŞ - 0542 582 54 74

Yatağan:
Cemal GÜRPINAR - Gürpınar Kırtasiye
Cumhuriyet Cd. No:51
0532 372 24 87

Yerkesik:
Nabide Kılınç

SAMSUN:
Cemil Baskın - 0362 431 82 22
Prof.Dr.Erdoğan BAŞAR
0539 825 74 67

TRABZON
Osman BALTA - 0537 293 63 57

UŞAK:
Yusuf GÜLMEZ - 0276 215 215 98
0535 315 00 14
Meryem MERSİNLİ - 0507 250 54 03

ZONGULDAK:
İsmail ÇAMBEL - 0542 241 29 83

Baskıya Hazırlık:
Egetan Basın Yayın Ltd.Şti.
Tel.: 0232 421 08 96
egetan96@gmail.com

Tasarım ve Uygulama:
Rifat Güler

Kapak Fotoğrafı:
Zekeriya Tonguç. (YKKED arşivi)

Baskı:
Dilan Matbaası-Gökhan Baki
1456 Sokak No:23/A Alsancak/İzmir
Tel: 0232 421 86 33

Cilt:
Kardeşler Ciltevi/0232 449 17 79

Baskı Tarihi:
21 Ekim 2010

YAYIN KOŞULLARI:

- Dergiye gönderilecek yazılar, daha önce yayınlanmamış olmalıdır.
- Yazılar, diskete alınmış şekilde ya da elektronik posta kanalıyla iletilmelidir.
- Dergide yayınlanan imzalı yazılardan yazarı sorumludur.
- Dergiye gönderilen yazıların yayınlanıp yayınlanmaması, sonraki sayılarda yayınlanması Yazı Kurulu'nun sorumluluğundadır. Dergiye gönderilecek yazılarla üç sayfayı geçmemelidir.

Bu Sayıda:

Gündem

4 Referandum sonrası, okullar açılırken Türkiye Gündemi / *Kemal KOCABAŞ*
9 Ankara'da Anayasa! / *Alper Akçam*
12 Öğretmen(lik) ve Karma Eğitim / *Mustafa GAZALCI*
13 Halkın Karanlığına Yaslanıp.../ *Talip APAYDIN*
14 Korkuyu Yenme Eyleminde Tonguç'un Evrenselliği / *Varlık ÖZMENEK*
17 Yeniden İmece'ye Davet! / *Halil VURAL*
18 Karşı Devrimin Gölgesi: 17 Nisan 1946 / *Mehmet BAŞARAN*
20 Aydınlanmanın Büyük Çınarı İlhan Selçuk'un Penceresinden Bakabilmek... / *Nevzat KAVCAR*

Eğitime Bakış

22 Eğitimde Başarısız mıyız! / *Hidayet KARAKUŞ*
24 Yetişkin Eğitiminde Yeni Bir Model: Biyografik Öğrenme ve Köy Enstitüleri / *Songül SALLAN GÜL/ H. Eylem KAYA / Hüseyin GÜL*
26 Eğitim, Toplum ve Cemaat... / *Yelda ERTUĞRUL*
27 KPSS Gerçeği / *Özgür BOZKURT*
29 BASINDAN: KPSS / *Yılmaz Özdil*
30 Öğretmenlik mesleği, öğretmenlerin iş doyumu ve iş stresi... / *Aydın ÇİVİLİDAĞ*
33 Matematiğin iyiyse gel kızım İngilizce öğret(!) / *Emel ÖZKAYA*
34 Tonguç Sempozyumu ve Düşündürdükleri / *Gülay NURLU*
35 *İYTEV Yücel Tonguç İlköğretim Okulu*: Adımızı Hak Ediyoruz / *Ülkü GÜREŞÇİ*
36 Formasyon Karmaşası / *Engin ÖNEN*
37 *Yerel Yönetimlerden Örnek Eğitim Projeleri*: Maltepe Belediyesi Cumhuriyet Eğitim Merkezi / *Mustafa ZENGİN*

Eğitim Tarihi ve Tanıklıklar

39 Aydınlığa Yürüyüş... / *Ali UYSAL*
41 Siyasal bir hesaplaşma olarak "Hasan-Âli Yücel-Kenan Öner Davası" / *Mithat Kadri VURAL*
46 Yine Orhan Burian / *Zeki ARIKAN*
47 Bir Fotoğrafın Öyküsü / *Osman IŞIK*
48 Öğretmenlerin Büyük 20 Şubat 1963 Yürüyüşü ve Mitingi / *Muhittin Orhan HORASAN*
49 Likya'dan Bakış / Köy Enstitüsü Yollarında... / *Tuğrul YILMAZ*
51 Can Dost Hüseyin Yalçın / *Mehmet BAŞARAN*
53 Babam Faik Gülcan / *H. İlhami GÜLCAN*
54 "Kızılçullu'da Büyüyen Yürek: Galip Aköz" / *Ersin AKÖZ KÖSEOĞLU*
55 Dünün Kökleri Yarının Meyveleri Işığında "Yeni Şeyler" / *İzzettin ÇELİK*

Sanat İmecesi

57 Montaigne ya da Dört Yüz Yıl Önce Akıl Vardı / *Oğuz MAKAL*
59 Müzik Eğitiminde Mandolinden Blokflüte Geçişin Öyküsü-2 / *Mehmet DURU*
68 Sabahattin Eyüboğlu ve Köy Enstitüleri / *Ümüt AKAGÜNDÜZ*
71 Jean Jacques Rousseau ve Emile / *Ayfer KOCABAŞ*
76 "Bizim Köy"ün 60 Yıllık Serüvencisi "Makal"ın Sevdası / *Öner YAĞCI*
79 Ocak 1965... Karakurt Olayları / *Kamil ÖZDEMİR*
80 *66 yıl önceki bir öğretmen mektubundan*: İzzeti Nefsin Zehirlenmesi! / *Karabey AYDOĞAN*

İki Söyleşimiz Var

82 *Savaştepe Köy Enstitülü Selahattin Koçak*: "Köy Enstitülerinin en önemli özelliği yaparak ve yaşayarak öğrenme metoduna dayanmasıdır." / *Firdevs TUNÇAY*
86 *Pamukpınar Köy Enstitülü Cemalettin Dökmetaş*: "Okulda, tarlada, kırda, bayırda hep halkımın yanında yer aldım." / *Kemal KOCABAŞ*

Osman Nuri Alper'in Anısına...

90 Babam Osman Nuri Alper... / *Canan ALPER*
94 Osman Nuri Alper'in Mirası... / *Ferit İLSEVER*
96 Osman Amcanın Ardından... / *Kemal KOCABAŞ*
98 OSMAN NURİ ALPER "Bütün Türkülerini Susarak Söyleyen" / *Yusuf ALPER*
99 Küçük Güne?lerden Biri / *Oğuz MAKAL*
100 Sınıf Arkadaşım Osman Nuri Alper / *Tahsin YÜCEL*

Can Yücel'e Saygı...

101 *Yazdığı Gibi Yaşayan ve Yaşadığını Yazan Şairin Mekânı*: CANEVİ / *Güzel YÜCEL GİER*
103 BİZ CAN'I ÇOK SEVDİK! / *Refet ÖZKAN*

Kitaplar Arasında

105 Damla Söyleşiler'in Düşündürdükleri / *Nadir GEZER*
108 Tarlası Deniz Olan Beşikdüzü Köy Enstitüsü / *Turan BAHADIR*
109 "Kızılçullu Köy Enstitülü Yıllar"a Dair / *Işıl SOĞUKPINAR*

Yeni Kuşaktan

110 *YKKED BİLDİRİSİ*: OKULLAR AÇILIRKEN TÜRKİYE'DE EĞİTİM VE ÖNERİLERİMİZ...
112 Hasanoğlan'da Tarih Canlandı / *Alper AKÇAM*
114 Hasanoğlan'da 10 Gün
115 YÖD 2010 Yılı Sempozyumunun Ardından... / *Nevzat KAVCAR*
118 Can Yücel İzmir'de Şiirlerle, Türkülerle Anıldı
119 Prof. Dr. Rahmi Dirican Bursa'da Anıldı
121 Dursun Akçam İstanbul-Kartal'da Anıldı
122 Fakir Baykurt İzmir ve Manisa'da Anıldı

Basından

123 Fevzi Budak / *Yılmaz Özdil*

Sabahattin Eyüboğlu ve Köy Enstitüleri

Ümüt AKAGÜNDÜZ

Köy Enstitüleri'nin kuruluşunda ve gelişiminde Sabahattin Eyüboğlu önemli bir yere sahiptir. Eyüboğlu sadece fikirleri ile değil somut çabalarıyla da enstitülere katkılar sağlamış, Anadoluculuk, Hümanizma ve sol tabanlı Kemalist bakış açısıyla bu katkılarını zenginleştirmiştir. Özellikle enstitülerin kapatılması sırasında yaşadıkları, duydukları, gördükleri sonraki hayatında belirleyici olacak, siyasete, insana, aydına, topluma bakış açısında değişmelere, gelişmelere yol açacaktır. Bu değişme ve gelişmeleri tıpkı diğer alanlarda yazdığı metinlerde olduğu gibi Köy Enstitüleri hakkında yazdıklarında da takip edebilmek mümkündür. 1933-1947 yılları arası onun fikirlerini şekillendiren kurumlarda çalıştığı yıllardır. 1933'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümünde doçent olarak akademik kariyerine başlamıştır. 1936'a kadar süren Milli Eğitim Bakanlığı müfettişliği, Talim ve Terbiye Kurulu üyeliğinden sonra 1940–1947 yılları arasında Hasan- oğlan Köy Enstitüsü'nde dersler vermiştir. Bu yıllar teoriyi pratiğe dönüştürme açısından hiç şüphesiz onun hayatının en güzel yılları olmuştur. Çünkü teorik bilgiyi pratik bilgiye dönüştürürken devlet tarafından desteklenmiştir. 1947-1960 yılları arası ise onun için pratiğin değil teorinin ön plana çıktığı dönemdir. Döneminin pek çok düşünürü gibi o da politik konulardan ziyade düşünsel, edebi, kültürel konuları çözümleyen çalışmalar yapmıştır. Hayatının en hızlı yılları ise hiç şüphesiz 27 Mayıs sonrasındadır. Önce 147'likler listesine alınır, ama devletin ona takındığı olumsuz tavır ilki 1964'te, ikincisi 1971'de olmak üzere iki kez tutuklanmasıyla sonuçlanır. Artık kutuplaşan Türkiye ortamında belirginleşen bir tarafa mensuptur. İlk tutuklama 1963'te Vedat Günyol ile birlikte yaptığı Babeuf'un "Devrim Yazıları" çevirisi sebebiyledir. Eyüboğlu ve Günyol bu çeviri yüzünden 142. maddeden yargılanmış; ama 1966'da aklanmışlardır. İkinci tutuklama ise 12 Mart'ın havasına uygun bir şekilde yapılmıştır. İddiaya göre Sabahattin Eyüboğlu, Vedat Günyol ve Azra Erhat gizli bir örgüt kurmuşlardır. Bu gizli örgüt suçlaması da sonuçsuz kalmış, ancak mahkûmiyet hüzünlü bir şekilde sona ermiştir. Çünkü aklandıktan bir süre sonra 13 Ocak 1973'te Eyüboğlu, İstanbul'da vefat etmiştir. 1960-1973 yılları arasındaki bu son dönemde Eyüboğlu sol literatürden etkilenerek metinlerine bunu yansıtmıştır. Yeni Ufuklar dergisinde yazdığı yazılarda bu durumu takip edebilmek mümkündür. 1960 öncesinde enstitüler hakkında iki metin kaleme almıştır. 1961 Anayasasıyla enstitüleri daha fazla gündeme taşımış, gelişen sol düşüncenin içinde enstitüleri eritmiştir. Aslında Köy Enstitüleri, Eyüboğlu'na fikirlerini somutlaştırma imkânı veren bir araçtı. Anadolu insanının yaratıcılığını ve o yaratıcılığı şekillendiren kültürü derin bir fikri altyapıda ele alan Eyüboğlu için enstitüler, bu toprağın esas değerlerini içinde yaşatan köylünün, aydınlatılıp, skolâstik zihniyetin ve iç sömürgenin tahakkümünden kurtarılmasında örnek

Ölümünden iki hafta önce Sabahattin Eyüboğlu...

Araştırma Görevlisi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
E-Posta: umutakagunduz1@gmail.com

alınması gereken gerçekçi tek eğitim hamlesidir. Bu nedenle enstitüler simgeleşmişlerdir. Öyle ki kişinin enstitülere takındığı tavır, onun hakkında düşündükleri bağlı olduğu ideolojinin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Milli Mücadele sonrasında Osmanlı bürokrasisi Cumhuriyet'in yeni bürokratik yapısında kendisini eritmiştir. Osmanlı bürokrasisi Eyüboğlu'na göre koparıcı bir dönüştürücülüğe sahipti. Alttan gelen insan potansiyeli, bürokratik mekanizmaya dâhil olduktan sonra devlet bürokrasisinin simgeleriyle kendisini ifade edip geniş kitleler ile kendisi arasında bir sınır çiziyordu. Okuryazarlık, âlimlik, sanatseverlik bütün feodal devletlerde olduğu gibi merkezi otoriteyi temsil eden yapılarla simgeleşmiştir. Kitle, mevcut eğitim sisteminden yararlanan, o eğitim sistemi tarafından geliştirilen, dönüştürülen ya da onu geliştiren, dönüştüren güç olmaktan ziyade, merkezi otoritenin işleyişi için ihtiyaç duyulan sivil, askeri, dinsel bürokratik kadroların, insan kaynağı haline gelmiştir. Osmanlı Modernleşmesi, bu eğitim mekanizmasını yine geniş yığınları dışarıda bırakacak şekilde batılı kavramlar ve kurumlar çerçevesinde yenileyerek, sık sık eleştirilere maruz kalan batılı aydın tipini yaratmıştır. İşte Eyüboğlu, bu çerçevede modernleşme ve aydın kavramlarını merkeze alarak Köy Enstitülerini irdeler. Atatürk Devrimleri'nin ayrım noktası tam buradadır. Hedef bürokrasi için işleyen eğitim anlayışını kırarak ulus olma bilincini toplumun bütün kademelerine yayan bir eğitim anlayışı yaratmaktır. Atatürk, feodal yapının gücünü kırabilmek için köylüye modernleşmenin dinamiklerini götürmenin yollarını aramıştır. İşte enstitüler onun bu arayışının sonucudur. Köy Enstitüleri üst yapıcı devrimleri altyapıcı devrimlerle tamamlayacak, köylüyü devletin yeni değerleri ile tanıştırıp, ülkedeki donmuş zihniyeti sonlandıracaktı.

Eyüboğlu'na göre eğitim ve öğretim iş ilkesiyle bütünleştirilebilirse zihinlerdeki durağanlığı besleyen kültürel ikililik sonlandırılabilirdi. Mevcut eğitim yapılanması mevzuatlar üstüne kurulu, bireyi belli kalıplar içine sokmaya çalışan ezbere dayalı bir sistemdir. Bireysel kaygılarının tutsaklığına saplanan şehirli öğretmen, köylünün ihtiyaçlarını, düşüncelerini anlayamadığından feodal güçlerle ilişki içine girerek, gününü kurtarmaya çalışmıştır. Bu sebeple şehirlerde oluşan devrimin kavram ve algılayışları köylere, taşraya yayılamamış; köy kendi yüzlerce yıllık karanlığıyla baş başa bırakılmıştır. Eyüboğlu'na göre köyün karanlığını kıracak olan Köy Enstitüleridir. Çünkü ihtiyaç duyulan eğitici güç, iş ilkesi ekseninde köyden çıkmış insanlarca sağlanacağından köylünün onu sarmalayan softa ve iç sömürgenlere karşı direnci artacaktır. Köylü manevi açıdan softalara, maddi açıdan ise sömürgenlere bağlı durumdadır. Eyüboğlu, bu iki kesimin köylüler üstündeki etkisini sert bir şekilde eleştirmiş, enstitülerin esas onların gücünü kırmak için hayata geçirildiğini belirtmiştir. Köylü hiçbir zaman kendisini koruyacak mekanizmalara sahip olamadığından bu onu, sömürülmesine yardımcı olan siyasi, iktisadi, toplumsal bir ortama mahkûm etmiştir. Bu noktada Köy Enstitüleri, köylüye onun içinden çıkartılan bir savunma mekanizması sağlayarak onu softanın ve sömürgenin baskısından korumaktadır.

Köy Enstitüleri kişiyi iş eğitimi ile yetiştirerek ona iş ahlakı kazandırmaktaydı. Bu iş ahlakı ekseninde ezberci eğitim yerini iş eğitimine bırakıyor, somut adımlarından soyut adımlarına kadar her şeyde bilimsellik merkeze yerleşiyordu. Anlaşılacağı üzere enstitüler sayesinde köylü batının evrensel değerleri ile Anadolu ölçüsünde kaynaşıyor, akıl ve bilim zihinlerde yer ediniyordu. Yani bir nevi doğulu zihniyet gerçekçilikle değiştiriliyordu. Ama burada Eyüboğlu'nun da dikkat çektiği gibi, batıdan alınan devşirme eğitim görüşleri ya da kurumlarıyla bir eğitim hamlesi yapılmamaktaydı. Burada yapılan Türkiye'nin gerçeklerine uygun bir eğitim politikasıyla geniş yığınlarla devletin bütünleştirilmesi, devrimin bu yığınlara benimsetilmesidir. Bu öyle bir benimsetme olacaktır ki, köylünün zihniyetine şekil veren bencilliğin etkileri azaltılacaktır. Gerçekten de bencillik köylünün çevresi ve devlet kurumlarıyla girdiği ilişkide belirleyici unsurlardan birisidir. Yoksul bir peygamber olmaktansa budala bir zengin olmak, bu zenginliği elde edebilmek için hep çıkar peşinde koşmak, köylü kurnazı dediğimiz tarihsel tipi ortaya çıkartmıştır. Karın doyuran pratik bilgi, insanı yücelten, ama karın doyurmayan bilgiden daha önemlidir. Köylünün kurnazlıktan uzaklaştırılabilmesi için ona gerçekçi bir eğitim verilmesi şarttır. Eyüboğlu'na göre gerçekçi eğitimin verilebilmesi için din ahlakı yerine iş ve bilim ahlakını getirmek, kelimenin tam anlamıyla laik bir eğitim sağlamak Köy Enstitülerinin esas amacıdır.

Avrupa'da dâhilerin, aydınların ortaya çıkışı Eyüboğlu'nun değindiği bir başka konudur. Sanılanın aksine bireysel çabalar Avrupa aydınının, dâhisinin biçimlenişinde belirleyici rol oynamamıştır. Avrupa, Shakespeare, Goethe, Puşkin, Hugo, Kepler, Galile gibi dâhilerini yaratırken Rönesans, Reform ve Aydınlanma süreçlerinde yaşadığı kitlesel dönüşümden yararlanmıştır. Yani bu aydınlar, dahiler birçok Goethe, birçok Kepler denemesinden sonra modern tarihi değiştiren fikirlerini, kuramlarını, eserlerini ortaya çıkartmışlardır. Köy Enstitüleri, bu noktada bu topraklara has dâhilerin yaratılmasında belirleyici bir rol oynayacaktır. Enstitüler sayesinde geniş yığınlar eğitimle tanıştırılacağından dâhilerimizin, gerçek aydınlarımızın ortaya çıkmalarını ve ülke gerçeklerine katılmalarını sağlayacak altyapı oluşturulacaktır. Bu sayede dahi, çoğunluk içinde yarışarak kendisini dahi haline getirecektir. Büyük bilginleri değil o bilginleri çıkartacak büyük kitleleri yetiştiren bu eğitim, Eyüboğlu'na göre aydınlanmanın anahtarıdır. Köy kadınının durumunu da burada unutmamak gerekmektedir. Köy çocuklarını en kısa yoldan aydınlatabilmenin köy analarını kazanmaktan geçtiğini belirten Eyüboğlu'na göre gündelik gerçeklerle erkeklere nazaran daha içli dışlı olan köy kadını daha gerçekçidir. Zaten köydeki feodal yapıyı kırabilmek içinde kadının merkeze alınması gerekmektedir. Bu arada dikkat edilmesi gereken nokta eğitim sisteminin, çalıştığı ölçüde yükselen, yediğini hak edip, kimsenin hakkını yemeyen, dürüst insan yetiştirmesidir. Bu dürüst insan kendisini ve çevresini tanımalı, başkasının halinden anlamalı ve yeniliğe açık olmalıdır. En önemlisi de bir tek insan olsa da başka insanlarla gerçekten dost olabilmelidir. Eyüboğlu, Atatürk Devrimlerini merkeze alarak kimin sağcı kimin solcu olduğunu da tanımlamaktadır. Ona göre eskiyi devam ettirmek isteyenlerle yeniye adapte olmak isteyenler arasında bir çatışma bulunmaktadır. İmparatorluktan miras kalan düzenin ortadan kalkmasını isteyen o düzeni değiştiren, dö-

nüştüren kişiler solcudur. Eski düzenin bütün aksaklıklarını devam ettirmeye çalışanlar ise sağcıdır. Öyle bir kategorileştirme söz konusudur ki evrensel Avrupa değerlerine kapalı olmak sağcı olmak ile eşdeğerdir.

Sabahattin Eyüboğlu'nun Köy Enstitüleri hakkında yazdığı yazılarda enstitülerin kapanışı sürecinde yaşadıklarından kaynaklanan kırgınlık net bir şekilde izlenebilmektedir. Eyüboğlu, enstitülerin kapanmasının arkasında yatan nedenleri çözümleyerek keskin kanaatlere ulaşmıştır. Özellikle enstitüler kapatılırken bazı aydınların enstitülerle ilgili yaydıkları asılsız iddialar, onun sonraki yıllarda bu aydınları kara aydın olarak tanımlamasına yol açmıştır. Eyüboğlu bu çerçevede şehirli aydınlara dikkat çekerek, bu aydınların ülke içindeki kendi otoritelerini kaybetmemek için Köy Enstitülerini küçümsediklerine değinmiştir. Enstitüler köylüyü uyarmanın en kestirme yolunu bulmalarından dolayı değil, kentlerdeki eğitim, öğretim sistemini sarstıkları için kapatılmışlardır. Eyüboğlu'na göre enstitülere karşı çıkanlar Osmanlı Devleti'nden kalma okuryazar olma ayrıcalığını kaybedecek olanlardır. Enstitüler güç kazanınca ona ilk başta sıcak bakan profesörler, generaller, politikacılar sonradan karşı çıkmışlardır. Komünistlik suçlamasıyla karşı karşıya kalan Enstitüler, simge haline geldiklerinden onun etrafında yer edinen fikirler, değerler, saldırıya uğramış, acımasız eleştirilerle basmakalıp öğütlerle işlevsizleştirilmişlerdir. Eyüboğlu enstitülerin kapatılması sürecinde CHP'nin konumuna yönelik bir değerlendirme de yapmaktadır. CHP'nin tek parti döneminde her türlü siyasi yapıyı kendi içinde toplama yeteneğine sahip olması enstitülerin, CHP içindeki ortanın solu kişilerce kurulmasına, ortanın sağı kişilerce de kapatılmasına sebep olmuştur. Enstitülerin kuruluş tarihi olan 17 Nisan'ı da Eyüboğlu yukarıda anlattıklarımız ekseninde simgeleştirmektedir. 17 Nisan, ona göre bilimi tek mürşit saymakla birlikte en büyük bilim düşmanlarının bilim cüppesi giyenler arasında bulunabileceğine, bilimin özgürlük gibi her gün yeniden kazanılması gerektiğine inananların bayramıdır.

Anadolu kültürünün çeşitliliğini ve bütünleştiriciliğini evrensel batı değerleriyle irdeleyen bir düşünürdür Sabahattin Eyüboğlu. Onun bakış açısında Köy Enstitüleri bu toprağın insanlarını binlerce yıldır süren bağnazlıktan, sömürüden kurtaracak, gerçek aydınların, dâhilerin, devlet adamlarının toplumsal ve kurumsal yapılarda söz sahibi olmasını sağlayacaktır. Tabi özünde devrimci, yenilikçi olan Köy Enstitüleri, bu ülkenin temel taşı olan köylüyü, softanın ve iç sömürgenin elinden kurtarıp kontrol altında tutulmasını sağlayan dinamikleri köylünün yararına olmak üzere ya yok ettiğinden ya da dönüştürdüğünden şiddetli eleştirilere maruz kalmıştır. Aslında Eyüboğlu, enstitüler hakkında yazdığı metinlerde bu duruma dikkat çekerken Köy Enstitülerinin talihsizliğinin berisinde bulunan gerçeği açıkça gözlerimizin önüne serer. Enstitüler sadece köyde yaşayan ağanın, şeyhin ya da imamın hayat felsefesini tehdit etmemiştir, bundan fazla bürokrasiyle psikolojisini bütünleştiren şehirli aydını, tüccarı, memuru tehdit etmiştir. **Sonuç olarak modernleşme sürecinde enstitüler teorinin bu topraklara has bir biçimde pratiğe dökülmesini sağladığından Eyüboğlu'nun evrensel batı değerlerine olan ilgisinin yansıma kaynağı olmuş, köylünün aydınlanıp, kendisini çevreleyen sistemin işleyişinin farkına varacağı kaygısı Köy Enstitüleri simgesini yaratmıştır.**

KAYNAKÇA

Eyüboğlu, Sabahattin, "Okuryazarlar ve Köy Enstitüleri", Varlık, Ankara, S.318, 1947, s.3-5.

Eyüboğlu, Sabahattin, "Köy Enstitüleri Üzerine", Yeni Ufuklar, C.V, S.52, 1956, s.601-606.

Eyüboğlu, Sabahattin, "Tonguç", Köy ve Eğitim, Ankara, C.7,S.75, 1960, s.28-31.

Eyüboğlu, Sabahattin, "Yücel", Yeni Ufuklar, C.IX, S.105-106, 1961, s.397-400.

Eyüboğlu, Sabahattin, "İş ve Eğitim, Yeni Ufuklar, C.X,S.117, 1962, s.1-5.

Eyüboğlu, Sabahattin, "Devlet ve Temel Eğitim", Yeni Ufuklar, C.X, S.118, 1962, s.7-10.

Eyüboğlu, Sabahattin, "17 Nisan Köy Enstitüleri Bayramı",Yeni Ufuklar, C.XI, S.132, 1963, s.8-10.

Eyüboğlu, Sabahattin, "Köy Enstitülerini Kuran Düşünce", Yeni Ufuklar, C.XII, S.144, 1964, s.1-4.

Eyüboğlu, Sabahattin, "Eğitim Üstüne", Oturum, İstanbul, S.7, 1965, s.3-4.

Eyüboğlu, Sabahattin, "Türkiye'de Köy Enstitüleri", İmece, Ankara, C.5, S.49, 1965, s.8-9

Eyüboğlu, Sabahattin, "Eğitim Üstüne", Yeni Ufuklar, İstanbul, C.13 S.155, 1965, s.10-14

Eyüboğlu, Sabahattin, "Eğitim Üstüne", Yeni Ufuklar, C.XIII, S.155, 1965, s.10-14.

Eyüboğlu, Sabahattin, " 17 Nisan Bir Gurbet Bayramı",Yeni Ufuklar, C.14, S.168,1966, s.5-9

Eyüboğlu, Sabahattin, " Köy Enstitülerini Anarken", Yeni Ufuklar, C.16, S.179, 1967, s.5-11.

Eyüboğlu Sabahattin, "İş Eğitimi", Yeni Ufuklar, C.18, S.216, 1970, s.5-8.